

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 33

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 33. — Рівне: РДГУ, 2005. — 138 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики трудової підготовки, профорієнтації, виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №5 від 30.12.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 4.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

яких вони отримують реальний досвід початкової праці в обраній сфері діяльності.[1]. професійна проба – це професійне випробування, в процесі якого людина отримує досвід тієї роботи, яку вона вибрала і намагається визначити, чи відповідає зміст і характер цієї праці її інтересам, нахилам і здібностям[4], і, як відмічає С. Фукуяма, якщо навіть людина знає свої можливості, має уявлення про професію і зробила свій вибір, вона не може прийняти рішення, чи подобається їй дана професія і чи може вона виконувати її вимоги, перш ніж реально не випробує себе в ній [3]. Це і буде професійна проба.

В основу професійних проб покладена розроблена Є.О. Клімовим класифікація професій за предметом, метою, і знаряддям праці[4]. Зміст професійних проб реалізується за принципом диференціації навчання і індивідуального підходу до учнів і містить в собі практичну і профорієнтаційну спрямованість.

Студенти на практичних заняттях вивчають теоретичні засади розробки змісту професійних проб і разом, з викладачем складають програму професійної проби професії, яка має таку структуру: пояснювальна записка, тематичний план, вимоги до знань і вмінь учнів, зміст програми, література, наочність. В процесі роботи ми опирались на положення, запропоновані С.М. Чистяковою [2] про те, що професійна проба:

1. Включає комплекс теоретичних і практичних знань, які моделюють основні характеристики предмета, мети, умов і знарядь праці, ситуацій прояву професійно важливих якостей. Це дозволяє учням в процесі підготовки та проходження проби приміряти їх до себе, оцінити особистісні можливості освоєння професії.

2. Проба має два етапи: підготовчий, в якому умовно виділяють діагностичну та навчальну частини і практичний, що включає завдання трьох рівнів складності по технічному, ситуативному і функціональному напрямках

Для фіксації результатів профорієнтаційної роботи на практичних заняттях розроблено щоденник вибору професії, якого студенти – практиканти роздають учням закріпленого класу. Щоденник має такий зміст: загальні відомості про учня; медична сторінка; результати анкетування, тестів; індивідуальний план професійного самовиховання; засоби вирішення завдань класу; результати виконання професійних проб; висновок профконсультанта; професійний клас; рекомендації до вибору професії; тип навчального закладу; місце роботи.

Таким чином на педагогічну практику студенти йдуть з комплектом навчально-профорієнтаційного забезпечення, яке включає в себе професіографію, діагностику, професійні проби і щоденник вибору професії.

Сформовані у студентів практичні і методичні вміння на заняттях спецкурсу з основ вибору професії дозволяють ефективніше проводити профорієнтаційну роботу з учнями в процесі педагогічної практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зінченко В.П., Павлютенков Є.М., Тименко М.П., Янцур М.С. Концепція профорієнтації учнівської молоді/ Психолого- педагогічні новини: Інформаційний бюлетень АПН України. – 1994. – №3. – С.5-7.
2. Комплект учебно-методической документации для проведения профессиональных проб. / Под. ред. С.Н.Чистяковой. – Кемерово, 1995. – 143с.
3. Фукуяма С. Теоретические основы профессиональной ориентации. – М.: МГУ, 1989. – 245 с.
4. Янцур М.С. Войтко А.І. Професійна активізація молоді на основі професійних проб. – Рівне: МПУ ДЦЗ, МОУ РДПІ, 1996 – 55 с.
5. Янцур М.С. Основи професіографії. – К.: МПУ ДЦЗ, МОУ РДПІ, 1996. – 223с.

Резюме. В статье обосновано формы и методы подготовки студентов педвузов к проведению профориентационной работы во время педагогической практики.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, профессиональная проба, педагогическая практика.

The summary. The article deals with the form and methods of future teachers training in holding professional reference during pedagogical practice.

Key words: professional reference, professional attempt, pedagogical practice.

Одержано редакцією 22.11.2005.

УДК 53.07: 159.923.2

Н.А. БОРДЮК, М.А. БОРДЮК

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ „ПЕДАГОГІКА І МЕТОДИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ. ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ” В УМОВАХ НОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Резюме. Аналізуються психологічні та педагогічні аспекти вивчення як єдиної дисципліни фундаментальної науки студентами спеціальності „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання”. Розглянуті можливості запровадження в навчальний процес інтегрованого курсу фундаментальних дисциплін та математики.

Ключові слова: інформаційний етап, ієрархія підсистем, синергетичний підхід, процеси диференціації та інтеграції.

Постановка проблеми. Розбудова незалежної Української держави спонукала до нового бачення інтелектуального потенціалу, прискорила зміни в суспільному житті, що актуалізувало складні психолого-педагогічні проблеми розвитку всієї національної системи освіти[1]. Посилення ролі освіти в сучасних трансформаціях суспільства привело до витіснення концепції „освіта на все життя” концепцією „освіта впродовж життя”, котра була прийнята світовим співтовариством і стала основою для програми ЮНЕСКО „Освіта для XXI століття”.

Суспільство у своєму розвитку вже перейшло від виробничого етапу до етапу інформаційного. Стрімкі зміни у соціально-економічному житті призвели до значних змін у структурі освітніх потреб людини. Період інформаційних технологій ставить перед школою завдання підготовки випускників з якісно новим складом особистісних параметрів, які б відповідали рівню науково-технічного та соціально-економічного прогресу.

Аналіз параметрів, що визначають тип особистості, яка необхідна економіці на інформаційному етапі, показує, що провідними є психолого-педагогічні, чи „людські” фактори: комунікативність, як здатність працювати у команді; творчість як здатність генерувати нові ідеї; і научуваність як здатність швидко засвоювати і практично застосовувати нову інформацію. Виконання таких вимог неможливе без перегляду підходів до інтелектуального виховання студентів в умовах сучасної вищої школи.

Теоретико-практичний аналіз проблеми. Розвиток сучасного суспільства зумовлений і якісними змінами, які відбуваються в науці. У наш час спостерігається перехід науки від вузької спрямованості до узагальнення, розуміння того, що існуючі види взаємодій є виявами тих чи інших різновидів обмеженої кількості законів. З цієї точки зору особливо важливими є системні дослідження, в яких різного роду ефекти розглядаються в світлі структури системи, ієрархії підсистем. Матеріали і речовини повинні використовуватись у відповідності з тією структурою і конфігураційною інформацією, яка в них міститься і виявляється через хімічні реакції, різні фізико-хімічні взаємодії та біологічні процеси. Будь-які альтернативи цього підходу ведуть до величезних витрат енергії та палива, що викликає проблеми економічного та екологічного характеру. Відповідно до цього сучасна технологія виробництва і використання матеріалів повинна базуватися на глибокому вивченні їх внутрішніх та інформаційних властивостей, та конфігураційної інформації[2]. В зв'язку з цим змінюється роль теорії інформації та інформатики. Її завдання полягають в отриманні, збереженні, обробці, моделюванні і передачі інформації. А це вимагає глибокого проникнення інформаційних технологій в науку, їхнього розвитку і вдосконалення, а також розробки адекватних інструментальних засобів. При цьому глибока інтеграція фундаментальної науки та інформації сприяє її подальшому розвитку.

Саме тому при організації навчально-виховної роботи слід враховувати факт бурхливого розвитку сучасної науки. Для сприйняття таких змін у науці, технології та інформації студентам необхідно розвивати творчу уяву, спеціальні здібності і вміння, формувати глибокі знання. Це допомагає їм оцінити, охопити думкою всю незвичність тих фактів, що суперечать старим стереотипам. За таких умов забезпечується єдність навчальної, наукової і виховної діяльностей; оволодіння студентами професійними, науковими методами пізнання; поглиблення і творче засвоєння навчального матеріалу; навчання методиці і засобам самостійного розв'язування наукових, технічних, творчих завдань і проблем; навичкам праці у споріднених (за видами діяльності і формами спеціальних здібностей) колективах.

Відповідно до цих потреб вищі навчальні заклади повинні дати майбутнім фахівцям сучасні знання і хорошу практичну підготовку. Поряд з іншими факторами це передбачає забезпечення правильного розуміння сучасної наукової картини світу, яка дозволяє бачити всі отримані знання в їх єдності і взаємозв'язку, виділяючи і логічно обґрунтовуючи в цій картині місце і значення будь-якого природного явища і наукові проблеми.

Принцип зв'язку теорії з практикою, практичного досвіду з наукою визначає шляхи і засоби побудови ефективного навчального процесу в вузі і підготовки спеціалістів до активної професійної праці[3]. Наука і практика знаходяться в діалектичній єдності. Практичний досвід людства є джерелом знань, основою пізнання навколишнього світу. В цьому процесі практика об'єктивно виступає як єдиний критерій істинності пізнання. У свою чергу наука є організуючим і керівним началом людської практики, могутнім засобом активного впливу людини на навколишній світ, на техніку виробництва, побут і культуру суспільства. Закони зовнішнього світу, природи є основою доцільності діяльності людини.

Особливістю зв'язку теорії та практики є взаємний вплив розвитку однієї складової на розвиток іншої. Для якісно вищого рівня суспільного виробництва не досить одних тільки технічних допоміжних засобів, необхідно відповідно підняти і розвинути розумові здібності людей, які застосовують ці засоби. Внаслідок цього ідея всебічного розвитку молодого покоління на засадах поєднання навчання із суспільним життям утвердилася в якості основного принципу організації освіти[4].

На сучасному етапі розвитку професійно-орієнтованої освіти особлива увага приділяється вихованню творчої особистості та особистісним підходам до навчального процесу. Зараз в освіті намітилася тенденція зміщення акцентів: від навчання абстрактним істинам до пізнання таємниць природи і людини, набуття практичних, конкретних корисних знань, вихованню мотивації, самовдосконалення та підготовки до реальних умов життя. Це означає, що метою навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах є розвиток особистісних, інтелектуальних та професійних якостей майбутніх спеціалістів, а засобом – навчальні дисципліни. Важлива роль у виконанні таких завдань відводиться природничо-математичним дисциплінам[5].

Результати науково-методичних досліджень та їх обговорення. Аналіз навчальних планів і програм у вищих навчальних закладах засвідчує, що, крім процесів диференціації навчання, для них характерні процеси

інтеграції[6]. Так, для спеціальності 6.010100 „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання” вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін та професійної науково-предметної підготовки передбачає ґрунтовні знання студентами основ фундаментальних дисциплін, що забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків, яка дозволяє використовувати і удосконалювати певні узагальнені вміння і навички; вміння переносити знання в умови, відмінні від тих, в яких вони набувалися; розвивати вміння застосовувати загальні методи дослідження. Аналіз навчальних програм для цієї спеціальності показує, що студенти повинні мати не тільки ґрунтовні знання з таких традиційних курсів фундаментальних дисциплін, як Загальна фізика, Загальна хімія, Фізична, колоїдна, аналітична хімія, Основи мікробіології, Основи екології, але й у таких напрямках розвитку науки, як фізика і хімія полімерів, термодинаміка відкритих систем і нерівноважних процесів, квантова хімія, динамічні і статистичні закономірності в природі і суспільстві, теорія еволюції і генетика і т.д. Зрозуміло, що в традиційних курсах фундаментальних дисциплін (263-300 аудиторних годин) усі питання, пов'язані з розвитком сучасного природознавства, розглянути практично неможливо.

Тому фундаментальна підготовка студентів повинна зводитись не до механічного засвоєння навчальних предметів, а полягати в широті та ґрунтовності знань студентів, які забезпечують у перспективі професійну мобільність фахівця, розширюють його професійну компетентність, формують готовність до оперативного реагування на можливі зміни у сфері професійної діяльності та безперервне підвищення кваліфікації.

Слід окремо зазначити, що створення інтегрованих курсів аж ніяк не протиставляється традиційним фундаментальним дисциплінам. Навпаки, з нашої точки зору, повинна зрости роль фізики як природничо-наукової основи таких курсів.

Нові орієнтири підготовки вчителя трудового навчання окреслюють коло актуальних проблем, які потребують невідкладного вирішення: створення та удосконалення науково-технічних основ, що забезпечують фундаментальну підготовку вчителя; переорієнтація змісту практикумів у навчальних майстернях, основ технічної творчості, загальної методики трудового навчання та методичних курсів за спеціалізаціями; поглиблення рівня опанування студентами новими інформаційними технологіями та методами комп'ютерного моделювання тощо[7].

Перегляд фундаментальної підготовки студентів із спеціальності 6.010100 „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання” зумовлений і введенням галузі „Технологія” в навчальні плани загальноосвітніх закладів України[8, 9]. Для реалізації державних стандартів освітньої галузі „Технологія” в базовій і середній школах потрібний учитель нового покоління, який би мав ґрунтовні знання з фундаментальних дисциплін і інформатики. Тому пропонується ввести навчальні плани для цієї спеціальності інтегрований курс „Основи фундаментальних дисциплін та математики”. З методичної точки зору це зумовлено тим, що природознавство, яке є найскладнішою сукупністю наук про природу, виробило в процесі своєї довготривалої еволюції такі способи, методи і прийоми пізнання, які служать еталонними нормами не лише для всякої науки, але й мають загальнокультурне призначення. Раціональна наукова методологія пізнання в природознавстві проникає в соціальну і гуманітарну сфери і чинить помітний вплив на психологію, філософію, мистецтво[10, 11].

Тому концептуальний підхід до досягнень сучасного природознавства дає можливість студентам усвідомити світоглядне і методологічне значення тих чи інших природничо-наукових принципів і теорій у контексті сучасної культури. Відповідно такий курс є не просто сукупністю вибраних традиційних розділів фізики, хімії, біології, екології, а є результатом реалізації комплексного культурологічного, філософського та еволюційного підходів до проблем сучасних фундаментальних дисциплін.

Єдиний інтегрований курс фундаментальних дисциплін та математики дає можливість реалізувати міжпредметні зв'язки не тільки між фундаментальними та технічними дисциплінами, дисциплінами професійної та практичної підготовки, але й показати можливості застосування математичного апарату для розв'язування конкретних прикладних задач, ввести елементи математичного моделювання для розгляду природних і технологічних процесів, наочно продемонструвати студентам, що математика є мовою природничих та технічних наук.

В основу методології проведення такого курсу покладено синергетичний підхід до розгляду його як системи відкритої і здатної до самоорганізації. Останнім часом давня проблема науки про те, як явища на макрорівні складних систем визначаються їхньою мікроскопічною структурою, знайшла нове висвітлення у зв'язку з виникненням нової галузі науки, названої синергетикою. Синергетика – це наука про макроскопічні колективні явища в просторі і часі, що відбуваються в багатокомпонентній системі з „кооперативною” взаємодією між її елементами (наприклад, молекулами рідини). Виявляється, що на макрорівні існують близькі аналогії між структурами в системах різної природи, які складаються з різних елементів та взаємодій між ними. Внаслідок таких специфічних „кооперативних” взаємодій можуть виникати явища самоорганізації/ описувані нелінійними диференційними рівняннями, коли порядок виникає з хаосу без зовнішнього впливу[12]. Застосовність синергетики не обмежується природничими науками: вона пропонує, зокрема, кількісні моделі соціальним та економічним наукам. Отже, синергетика є ще одним прикладом застосування ідей і методів, що виникли на матеріалі фізики, а пізніше знайшли застосування у набагато ширшій сфері явищ. Цей новий напрям наукових досліджень також потребує належного філософського аналізу.

Методологічну основу такого курсу складають: філософські положення теорії пізнання, теорії систем, загальнонаукові принципи системного підходу й елементи системного аналізу, діалектична теорія про загальний

зв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ об'єктивної дійсності, положення про роль неперервної освіти в формуванні професіоналізму особистості, концептуальні положення щодо професійності студентів.

Програма цього курсу передбачає проведення не тільки лекційних і практичних занять, на яких розглядаються основні теоретичні положення, а й експериментальні, дослідницькі роботи, що проводяться в науково-дослідних лабораторіях вузу. Під час проведення лабораторних, експериментальних робіт із цього курсу студенти під керівництвом викладачів самостійно виготовляють прилади та установки для проведення експерименту [13, 14].

На викладачів ВНЗ, які будуть читати цей курс, поряд із навчально-виховними завданнями покладаються функції організатора і наукового керівника студентської науково-дослідної праці. В режим такої роботи втілюються принципи поєднання навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів. У ході реалізації цього принципу до дослідницької роботи залучаються не лише окремі студенти, а охоплюються посильними завданнями всі студенти, які вивчають цей курс. При цьому постійно ускладнюються завдання, розв'язання яких потребує нестандартного підходу і поглибленої теоретичної підготовки.

Успішність вивчення цього курсу студентами залежить значною мірою від сили і структури мотивації. При достатньо високому рівні розвитку мотивації до навчальної та науково-дослідницької діяльності вона може відігравати роль компенсаторного фактора у випадку недостатньо високих спеціальних здібностей чи недостатнього запасу у студентів необхідних знань, умінь та навичок. Усвідомлення визначаючого значення мотивації для навчальної та науково-дослідницької діяльності приводить до формування принципу мотиваційного забезпечення процесу навчання. Багато спеціалістів приходять до думки про необхідність цілеспрямованого формування в студентів мотивації навчально-трудової і науково-дослідницької діяльності. При цьому підкреслюється, що управляти формуванням мотивів навчальної діяльності ще важче, ніж формувати дії й операції. Однак, перш ніж формувати мотивацію діяльності у студентів, педагогою необхідно її пізнати, встановити для себе характер реальності, з якою доведеться мати справу, знайти шлях її адекватного опису.

Орієнтуючись на розвиток пізнавальної мотивації при вивченні цього курсу, здійснюється педагогічна взаємодія між викладачем і студентом. Розглядаючи різноманітні психологічні стилі керівництва навчальної діяльності студентів, вважаємо найбільш ефективним демократичний стиль, в основі якого лежить спільна робота викладача і студента з можливістю обох сторін висувати нові ідеї і пропозиції, що у подальшому обговорюються у ході дискусії.

Вивчення цього курсу дає можливість у процесі спілкування викладача з студентом виділити комунікативну, організаторську і конструктивну діяльності педагога. Конструктивна діяльність педагога, безпосередньо пов'язана з проблемою методів навчання, може бути представлена як реалізація чотирьох функцій: презентативної, інсентивної, корегуючої і діагностуючої, що у свою чергу мають вплив на зміни у мотиваційній сфері особистості.

Висновки. Таким чином, вивчення цього курсу має охоплювати різні напрямки життєдіяльності й життєтворчості студентів. За таких умов професійна підготовка студентів може здійснюватись шляхом включення такої дисципліни в цілісну систему навчання за цими спеціальностями, яка спрямована на психолого-педагогічну підтримку професійного становлення майбутнього спеціаліста, його особистості, свідоме професійне самовизначення, забезпечення подальшого професійного розвитку.

Підготовка студентської молоді з такого курсу має створювати фундамент для розвитку індивідуальної, професійної компетентності, яка вимагає оволодіння необхідними для цього знаннями і навичками, досвідом соціальної діяльності, серед яких найважливішим є вміння навчатись самостійно набувати нові знання, аналізувати й інтегрувати нову інформацію. Введення такого курсу у навчальні плани з такої спеціальності вищих навчальних закладів органічно доповнює систему неперервної педагогічної освіти і виступає в органічній єдності загального та індивідуального, а тому забезпечує: здобуття студентами певного об'єму знань; професійних умінь та навичок; особистісний і професійний розвиток студента з урахуванням його індивідуальних особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти / За ред. Л.М. Калініної – К.: Актуальна освіта, 2002. – 310 с.
2. Френкель С.Я., Цыгельный И.М., Колупаев Б.С. Молекулярная кибернетика. – Львов: Світ, 1990. – 168 с.
3. Тхоржевский Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Частина 2. Загальні засади методики трудового навчання. – К.: РНУ: Дініт, 2001. – 186с.
4. Бушок Г.В., Колупаев Б.С. Науково-методичні основи викладання загальної фізики. – Рівне: Діва, 1999. – 410с.
5. Бордюк М., Кошицький В. Вивчення нової сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва в спецкурсах вищих навчальних закладів I – IV рівня акредитації // Нова педагогічна думка. – 2003 – № 1-2 – С.27-31.
6. Робоча навчальна програма і модульно-рейтингова система знань і умінь студентів з дисципліни „Технологічне обладнання харчової промисловості та його експлуатація”. Для спеціальності 6.0101.00 „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання (обслуговуюча праця) / Автор-укладач: Н.А. Бордюк. – Рівне: РДГУ, 2005. – 32 с.

7. Сидоренко В. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004 – №2 – С.41-44
8. Сидоренко В. Нові орієнтири реформування трудового навчання в загальноосвітній школі // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003 – №1 – С.7-10
9. Сидоренко В. Перспективи галузі „Технологія” в загальноосвітніх навчальних закладах України // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №4 – С.4-7
10. Концепции современного естествознания / Под ред. проф. С.И. Самыгина – Ростов-Д: Феникс, 2003. – 448 с.
11. Горелов А.А. Концепции современного естествознания. – М.: ООО „Издательство Астрель”, 2003. – 380 с.
12. Гайда Р. Фізика і філософія: чи потрібні вони одна одній? // Журнал фізичних досліджень. – 1997 – Т.1, №4 – С.477-489
13. Колупаєв Б., Бордюк М., Волошин О. Поєднання навчальної та науково-дослідної роботи студентів під час вивчення курсу „Фізика полімерів” // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. Випуск 15. ч.1 – Херсон: Айлант, 2000 – С.233-235
14. Колупаєв Б.С., Ліпатов Ю.С., Бордюк М.А., Дем’янюк Б.П. Вивчення полімерних матеріалів в загальноосвітній школі. – Рівне: РДПІ, 1993. – 92 с.

Резюме. *Анализируются психологические и педагогические аспекты изучения как целостной дисциплины фундаментальной науки студентами специальности «Педагогика и методика среднего образования. Трудовое образование». Рассмотрены возможности введения в учебный процесс интегрированного курса фундаментальных дисциплин и математики.*

Ключевые слова: *информационный этап, иерархия подсистем, синергетический подход, процессы дифференциации и интеграции.*

The summary. *The psychological and pedagogical aspects of study are analyzed as unique discipline of fundamental science to the students of specialty “Pedagogic and method of secondary education. Labour studies”. Considered possibilities of introduction in the educational process of the integrated course of fundamental disciplines and mathematics.*

Одержано редакцією 19.10.2005.

УДК: 373.61

Т.П. ДЕМ’ЯНЕНКО

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Резюме. *В статті розкриваються теоретичні підходи до змісту підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності в світлі реформування освіти та вимог дійсності.*

Ключові слова: *підприємницька освіта, зміст освіти.*

В нових умовах господарювання всі громадяни України тією чи іншою мірою стають суб’єктами економічних відносин. Ринок потребує своєчасної підготовки підростаючого покоління до творчої праці, формування поглядів про необхідність формування готовності до нестандартних, незвичних методів вирішення проблеми та про необхідність більш конкретної освіти. Освіта завжди була одним із важливих факторів соціальних перетворень, а зміни в змісті шкільної освіти взагалі мають бути основним дієвим інструментом її реформування та приведення у відповідність з потребами сьогодення - формування суб’єктів ринкових відносин. Ця думка все частіше з’являється на сторінках освітянських часописів. Так, Леонід Шестаковський пише про те, що аналіз економічної ситуації в Україні з урахуванням світового досвіду засвідчує, що оздоровити економіку країни і відновити виробництво можна за рахунок збільшення кількості малих і середніх фірм, що вимагає переходу до нових методів і технологій навчання [10]. І. Петрицин і В. Леськів [4] також бачать необхідність у вивченні в школі основ підприємництва, яке, як свідчить світовий досвід, є базою національної економіки, а ефективна підприємницька освіта громадян – фундаментом економічного розвитку демократичного суспільства. Питання важливості змісту навчання та його тривалості у світлі реформ середньої школи розглядає у своїй статті „Перспективи успіху реформи середньої школи в Україні” К.Корсак [1]. Таким чином, актуальність підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності визначається станом суспільно – економічного розвитку країни, яка перебуває на шляху ринкових перетворень друге десятиліття поспіль.

Мета статті – розкриття теоретичних підходів до вдосконалення змісту підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі трудового навчання.

В наш час існує досить багатий зарубіжний та початковий вітчизняний досвід щодо підготовки молодого покоління до підприємницької діяльності. Підприємницькій освіті в провідних країнах Західної Європи, а також в Японії приділяється велика увага, і освіта в цих країнах належним чином відповідає запитам і проблемам суспільства, виконуючи завдання щодо ефективної підготовки населення до самостійної підприємницької діяльності, а, отже їх досвід заслуговує на увагу.

Питанню використання теорії і практики зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України присвятив свою монографію Романовський О.О., з якої ми дізнаємося, що вся освіта у цих країнах зорієнтована

З М І С Т

<i>Постоловський Р.М.</i> До двадцятиріччя кафедри професійної педагогіки і трудової підготовки.....	3
<i>Янцур М.С.</i> Перспективи реформування трудової підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів	4
<i>Кирильчук Ю.В.</i> Проблеми підготовки вчителя освітньої галузі „Технологія”	10
<i>Мегем Є.І.</i> Визначення компонентів системи методичної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з проектно-технологічної діяльності	13
<i>Разумна Г.І.</i> Навчальний предмет як засіб естетичного виховання майбутніх вчителів трудового навчання	17
<i>Тюска В.Б.</i> Проблема творчості майбутнього педагога у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях	20
<i>Шутяк В.Г.</i> Особистісно-орієнтований підхід у трудовому навчанні молодших школярів	23
<i>Літковець О.Д.</i> Психолого-педагогічні умови формування графічних вмій в учнів початкових класів	29
<i>Кашуба О. М.</i> Організація навчально-виховної діяльності на основі сприйняття й передачі інформації у початкових школах Німеччини.....	34
<i>Хоронжевський О.М., Янцур М.С.</i> Сформованість знань з культури праці та гігієнічної культури в учнів основної школи.....	38
<i>Войтко А.І.</i> Професійні проби як засіб підготовки учнів 8 – 9 класів до вибору професії.....	43
<i>Саух О.М.</i> Особистісні умови професійного самовизначення.....	45
<i>Ковальська Н.М.</i> До проблеми формування готовності старшокласників до свідомого вибору професії в сфері менеджменту	51
<i>Янцур М.С., Єзерська Н.Р.</i> Професійна спрямованість учнів 9-х класів північно-західного регіону України.....	54
<i>Парховнюк Г. О., Сингаївський Д.В.</i> Формування готовності до професійної діяльності старшокласників з використанням дидактичного комп’ютерного середовища.....	60
<i>Шкворець О.В.</i> Особливості використання образно-асоціативного підходу у проектуванні одягу.....	62
<i>Янцур М.С., Симонович Н.В.</i> Індивідуалізація процесу навчання учнів 8-9 класів конструюванню швейних виробів на основі диференційованих завдань	65
<i>Фешук Ю.В.</i> Шляхи розвитку просторового мислення студентів за допомогою комп’ютерної графіки	69
<i>Войтко А.І.</i> Підготовка студентів до профорієнтаційної роботи з учнями в процесі педагогічної практики.....	71
<i>Бордюк Н.А., Бордюк М.А.</i> Педагогічні особливості вивчення фундаментальних дисциплін студентами спеціальності „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання” в умовах нового освітнього простору	73
<i>Дем’яненко Т.П.</i> Шляхи вдосконалення змісту підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі трудового навчання.....	77
<i>Пшеничний В.В.</i> Методика навчання студентів розробці конструкторської документації за монопроекцією	80
<i>Федчишин Н.О.</i> Виховуюче навчання в контексті педагогічної теорії І.Ф. Гербарта	81
<i>Васильченко Г.Ю.</i> Проблеми активізації пізнавальної діяльності студентів у вищих педагогічних навчальних закладах	84
<i>Носова І.О.</i> Деякі аспекти професійної адаптації майбутніх вчителів трудового навчання.....	88
<i>Парасюк І.А.</i> Проблеми національно-громадянського виховання студентів	91
<i>Петрук Є.О.</i> Педагогічні коледжі технічного спрямування та стан графічної підготовки в них	95
<i>Козяр М.М.</i> Шляхи вдосконалення графічної освіти студентів в умовах застосування інформаційних технологій	98
<i>Мазурок В.Г.</i> Педагогічні умови формування в студентів системи понять еколого-економічного змісту	103
<i>Набочук Ю.К., Павлова Н.С.</i> Управління розумовою діяльністю школярів на уроках інформатики	112
<i>Білинська В.Л.</i> Роль шкільного садівництва і городництва в навчально-виховному процесі початку ХХ століття	116
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні ідеї та досвід М.І. Різоля в контексті розвитку українського баянного мистецтва	120
<i>Герасименко О.А.</i> Освітні заклади на Волині ХVI – ХVIII століть	125
<i>Маццишина З.А.</i> Виховні аспекти декоративно-прикладного мистецтва в педагогічній думці України початку ХХ століття.....	128
<i>Малафійк І.В.</i> Дидактичний принцип системності.	132
<i>Відомості про авторів</i>	136

Наукове видання

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 33

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Лазарчук В.В., Зброжек Д.Г.

Здано до набору 12.11.2005 р. Підписано до друку 30.12.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 21,18. Обл. вид. арк. 21,49. Замовлення № 13/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ.** Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 33. — Рівне: РДГУ, 2005. — 138 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 4.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики трудової підготовки, профорієнтації, виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20